

Dorota Czajkowska

"Rzeź Woli. Zbrodnia nierozliczona", Piotr Gursztyn, Warszawa 2014 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 16 (67)/1 (251), 218-219

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

oraz walki na Woli. Kolejne dwa rozdziały dotyczą walk pododdziałów zgrupowania podczas powstania oraz kapitulacji. Ostatni rozdział poświęcony jest żołnierzom Zgrupowania „Radosław” po upadku Powstania Warszawskiego (pobyt w obozach jenieckich) oraz po zakończeniu II wojny światowej (konspiracja, ujawnienia wobec nowej władzy, represje, aresztowania i procesy w latach 1949–1953).

Pracę uzupełniają: aneksy, słownik biograficzny kadry dowódczej zgrupowania, wykaz skrótów, tabele oraz indeks nazwisk, a także liczne czarno-białe fotografie, często po raz pierwszy publikowane.

Grzegorz Motyka, *Na białych Polaków oblawa. Wojska NKWD w walce z polskim podziemiem, 1944–1953*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2014, 513 s.

Praca Grzegorza Motyki, doktora habilitowanego i profesora Instytutu Studiów Politycznych PAN, poświęcona jest działaniom Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych (NKWD), następnie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych–Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego (MWD–MGB), przeciwko polskiemu podziemi. Autor analizuje również współpracę Sowieców z Korpusem Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Urzędem Bezpieczeństwa oraz ich rolę w zwalczaniu działalności zbrojnych struktur Polskiego Państwa Podziemnego. Oprócz licznych opracowań wpisujących się w nurt przywracania pamięci o żołnierzach wyklętych, publikacja ta pokazuje jak przebiegało niszczenie przez władze sowieckie polskiego ruchu oporu zarówno na terenach dzisiejszej Polski, jak i na ziemiach włączonych po wojnie do ZSRS.

Zaletą pracy jest wykorzystanie przez autora materiałów źródłowych z zasobów rosyjskiego Państwowego Archiwum Wojskowego, Państwowego Archiwum Federacji Rosyjskiej, archiwów ukraińskich i białoruskich, a także dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej i Centralnego Archiwum Wojskowego. Książkę wzbogacają wspomnienia i wywiady z uczestnikami opisywanych przez autora wydarzeń.

Piotr Gursztyn, *Rzeź Woli. Zbrodnia nierozliczona*, Demart, Warszawa 2014, 390 s.

Książka Piotra Gursztyna powstała we współpracy z Muzeum Powstania Warszawskiego; dotyczy niezwykle krwawego i dotąd mało znanego w powszechnej świadomości Polaków wydarzenia, którym była masowa eksterminacja mieszkańców warszawskiej Woli w pierwszych dniach Powstania Warszawskiego, dokonana przez oddziały SS i policji niemieckiej. Stanowiła ona bezpośrednią realizację rozkazu Adolfa Hitlera nakazującego zburzenie Warszawy

i wymordowanie wszystkich jej mieszkańców. Najbardziej przeraża liczba zabitych – w ciągu 3 dni życie straciło od 30 do 60 tys. ludzi, oraz to, że sprawcy tego ludobójstwa pozostali bezkarni.

Starannie wydana, w twardej oprawie, publikacja podzielona jest na 12 rozdziałów, poprzedzonych przedmową dyrektora Muzeum Powstania Warszawskiego Jana Ołdakowskiego i wstępem autora. W pierwszych rozdziałach autor przedstawił przedwojenną Wolę, a w następnych – pierwsze dni powstania. W kolejnych rozdziałach opisał przebieg 3-dniowej rzezi na Woli oraz ofiary i ich oprawców.

Praca została przygotowana na podstawie licznych dokumentów przechowywanych w Muzeum Powstania Warszawskiego oraz materiałów dostępnych w Internecie, wspomnień, relacji i opracowań, w tym niemieckojęzycznych. Cennym uzupełnieniem są liczne fotografie oraz mapy Woli i całej Warszawy w 1944 r.

Eugeniusz Cezary Król, *Polska i Polacy w propagandzie narodowego socjalizmu w Niemczech 1919–1945*, Collegium Civitas Press, PAN ISP, Rytm, Warszawa 2014, 848 s.

Niezwykle obszerna praca Eugeniusza Cezarego Króla dotyczy treści, metod i technik propagandy nazistowskiej, której celem było kreowanie obrazu Polski i Polaków w środkach masowego przekazu w latach 1919–1945. Jednak ciekawe jest również ukazanie przez autora inicjowanych przez obie strony, aczkolwiek odmiennie motywowane prób nawiązania współpracy między Niemcami a Polakami przed wybuchem wojny.

Autor przeprowadził rozległą kwerendę źródłową w kilkunastu archiwach niemieckich, polskich oraz w licznych bibliotekach. Wykorzystał też wiele źródeł drukowanych i audiowizualnych, uwzględnił literaturę piękną i wspomnieniową, a także polskie oraz obcojęzyczne opracowania historyczne. Wartość pracy podnoszą liczne reprodukcje zdjęć i karykatur propagandowych w większości publikowane po raz pierwszy.

Marek Bem, *Sobibór. Obóz zagłady 1942–1943*, Rytm, Warszawa 2014, 397 s.

Monografia historyczna jest pierwszym całościowym opracowaniem historii niemieckiego obozu masowej zagłady w Sobiborze, gdzie Niemcy zamordowali ok. 300 tys. Żydów. Wartość książki podnosi wykorzystanie w niej licznych relacji i dokumentów pochodzących z różnych stron świata (Izrael, Stany Zjednoczone Ameryki, Holandia, Brazylia, Austria, Rosja, Ukraina, Niemcy). Autor wykorzystał także źródła i dokumenty już publikowane, mapy, zdjęcia lotnicze i źródła prasowe.